

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 5 นี้ จะแบ่งหัวข้อการเสนอออกเป็น 4 หัวข้อใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการองค์กรประชาสังคมท้องถิ่น : กรณีศึกษาการบริหารจัดการชมรมของอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธิ์นรมล มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงการจัดตั้งกลุ่มองค์กรประชาสังคมทางศาสนาของอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธิ์นรมล
2. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงกระบวนการบริหารจัดการของกลุ่มองค์กรประชาสังคมทางศาสนาของอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธิ์นรมล
3. เพื่อศึกษาให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการของกลุ่มองค์กรประชาสังคมทางศาสนาของอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธิ์นรมล

สรุปผล

ข้อค้นพบข้อที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า การจัดตั้งกลุ่มองค์กรประชาสังคมทางศาสนาของอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธิ์นรมลนั้น เกิดจากการปฏิรูปคำสอนของพระศาสนจักรคาทอลิกในการประชุมสังคายนาวาติกัน ครั้งที่ 2 ผลจากการปฏิรูปดังกล่าวทำให้พระศาสนจักรเปิดโอกาสให้ฆราวาสมีบทบาทในงานของชุมชนวัดมากขึ้น รวมถึงมีบทบาทในทางสังคมนอกชุมชนคาทอลิกมากขึ้น และลักษณะเสรีนิยมในชีวิตทางสังคมมากขึ้น ดังนั้นชุมชนวัดโรมันคาทอลิกจันทบุรีหลังการสังคายนาวาติกัน ครั้งที่ 2 จึงได้มีการพัฒนาโครงสร้างของงานอภิบาลที่ตั้งอยู่บนกลุ่มองค์กรคาทอลิก ที่มีความหลากหลายในการตอบสนอง “กระแสเรียก” ของคริสตชนได้ในคนทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นวัยเด็ก วัยเยาวชน วัยผู้ใหญ่ หรือวัยผู้สูงอายุ รวมถึงสามารถตอบสนองความสนใจต่างๆ ของคริสตังได้อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกิจกรรมทางด้าน

การพัฒนาจิตวิญญาณ งานอภิบาล งานด้านสังคม หรืองานทางด้านเศรษฐกิจ ดังจะเห็นได้จาก จิตตารมณ์ของกลุ่มองค์กร หรือกลุ่มกิจการคาทอลิกที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีจำนวนถึง 23 กลุ่มองค์กร ได้แก่

1. กลุ่มวินเซนต์ เดอ ปอล
2. กลุ่มพลมารี
3. กลุ่มคัวร์ซิดโล่
4. กลุ่มเซอร์ร่า
5. กลุ่มพระเมตตา
6. กลุ่มผู้อ่านพระคัมภีร์
7. กลุ่มแบ่งปันพระวาจา
8. กลุ่มสหกรณ์เครดิตยูเนียน
9. กลุ่มช่วยงานศพ
10. กลุ่มเยาวชน
11. กลุ่มกองหน้าร่าเริงของโรงเรียนสตรีมารดาพิทักษ์
12. กลุ่มพลศีล
13. กลุ่ม วาย.ซี.เอส. (ยุวนักศึกษาคาทอลิก)
14. กลุ่มเด็กช่วยมิสซา
15. กลุ่มนักขับ
16. กลุ่มผู้ช่วยพิธีกรรม
17. กลุ่มผู้สูงอายุ
18. กลุ่มครูคาทอลิก
19. กลุ่มส่งเสริมชีวิตครอบครัว
20. กลุ่มศาสนสัมพันธ์
21. กลุ่มเวชบุคคล
22. กลุ่มสวดภาษาญวน
23. กลุ่มเจน

ข้อค้นพบข้อที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มองค์กรคาทอลิกของชุมชน อาสนวิหารพระนางมารีออปภิสานธิ์นิรมล ได้มีการนำกระบวนการบริหารมาใช้อย่างเป็นระบบ โดยมีการวางแผนการทำงานของกลุ่มองค์กร มีการจัดระบบงานของกลุ่มองค์กร มีผู้นำในการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ มีการสรุปผลและประเมินผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา เพื่อนำมาปรับปรุง

แก้ไขกระบวนการบริหารจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม และของพระศาสนจักรคาทอลิก รวมถึงมีการรายงานผลการปฏิบัติงานให้แก่เครือข่ายของชุมชนทราบโดยทั่วกัน

ข้อค้นพบข้อที่ 3 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการของกลุ่มองค์กรประชาสังคมทางศาสนาของอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธินิมล คือ อุดมการณ์ทางศาสนา นโยบายของพระศาสนจักร และเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น ดังนี้

1. อุดมการณ์ทางศาสนา ที่ชุมชนวัดโรมันคาทอลิกยังคงรักษาความเป็นชุมชนแห่งความเชื่อ และรักษาจิตตารมณ์ของคาทอลิกไว้ได้อย่างยาวนานกว่า 300 ปี มาจนถึงปัจจุบันเราพบว่า การที่คาทอลิกจันทบุรีสามารถรักษาความเป็นชุมชนแห่งความเชื่อเอาไว้ได้ก็คือ การยังคงนับถือศาสนาคาทอลิกเป็นศาสนาของชุมชน แต่เมื่อต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน กลุ่มคาทอลิกจันทบุรีก็จำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และในการสืบทอดชุมชนวัดโรมันคาทอลิกจันทบุรีให้คงไว้ซึ่งความเป็นชุมชนแห่งความเชื่อ ดังที่เคยเป็นมากกว่า 300 ปี ที่ผ่านมานั้น จำเป็นที่จะต้องปรับงานอภิบาลให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และกระแสโลกาภิวัตน์ จึงก่อให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างของงานอภิบาลที่ตั้งอยู่บนกลุ่มองค์กรคาทอลิก ที่มีความหลากหลายในการตอบสนอง “กระแสเรียก” ของคริสตชนได้ในคนทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นวัยเด็ก วัยเยาวชน วัยผู้ใหญ่ หรือวัยผู้สูงอายุ รวมถึงสามารถตอบสนองความสนใจต่างๆ ของคริสตชนได้อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องกิจกรรมทางด้านการพัฒนาจิตวิญญาณ งานอภิบาล งานด้านสังคม หรืองานทางด้านเศรษฐกิจ และในปัจจุบันสถานการณ์ชุมชนด้านศาสนาของครอบครัวคาทอลิก ยังคงมีการเข้าร่วมปฏิบัติศาสนกิจที่คริสตชนให้ความสำคัญมาก คือ กิจกรรมประจำปี 4 กิจกรรม ได้แก่ การไปร่วมมิสซาวันคริสต์มาส การไปร่วมพิธีเสกป่าช้า การร่วมงานฉลองวัด และการทำปัสกา ซึ่งชุมชนวัดโรมันคาทอลิกจันทบุรีก็ยังถือว่าเป็นชุมชนแห่งความเชื่อที่ยังรักษาความเชื่อ ความศรัทธา และอุดมการณ์ทางศาสนา มาได้ถึง 300 ปี ทั้งหมดนี้สามารถสรุปได้ว่า องค์กรประชาสังคมของอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธินิมล เป็นแนวความคิดแบบชุมชนนิยม ที่เป็นชุมชนทางศาสนา ซึ่งประกอบด้วย ชุมชนวัด ชุมชนสังฆมณฑล และชุมชนของพระศาสนจักร

2. นโยบายของพระศาสนจักรที่สืบเนื่องมาจากแนวคิดหลังวาติกันที่ 2 ที่ได้มีการนำคำสอนเหล่านั้นมาปรับใช้ในประเทศไทย และในชุมชนวัดโรมันคาทอลิกจันทบุรี ให้มีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งด้านสภาวะแวดล้อมทางสังคม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และประชาชน โดยการนำมาปรับใช้ในคาทอลิกในประเทศไทยอาศัยกระบวนการที่สำคัญ 3 เรื่อง คือ

- 2.1 การมีบทบาทร่วมทุกข์ร่วมสุขกับคนในสังคม (Incarnation)
- 2.2 การปรับศาสนาคริสต์ให้เป็นศาสนาพื้นเมือง (Indigenization)
- 2.3 การปรับคาทอลิกเข้าสู่วัฒนธรรมท้องถิ่น (Inculturation)

การมีบทบาทร่วมทุกข์ร่วมสุขกับคนในสังคม คือ การที่ชาวคริสต์และพระศาสนจักรคาทอลิกต้องร่วมทุกข์ร่วมสุข และมีชีวิตร่วมกับคนอื่นในแต่ละท้องถิ่น รวมถึงพวกที่ไม่นับถือศาสนาเดียวกับตน จะต้องไม่ทำตัวแปลกแยกกับโลกปัจจุบัน ต้องไม่ทำตัวเป็นศาสนาของชาติอื่น ต้องไม่เป็นคนนอกวัฒนธรรม ซึ่งได้ก่อให้เกิดสภาพคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา ร่วมมือกับองค์กรชาวพุทธโดยตรง เช่น องค์กรศาสนาเพื่อการพัฒนา โดยเริ่มงานพัฒนาบนพื้นฐานของวัฒนธรรม ที่ทำงานสังคมในรูปแบบต่างๆ เช่น การยุติธรรมและสันติ การส่งเสริมชีวิตครอบครัว การพัฒนาสตรี กลุ่มชาติพันธุ์ การสุขภาพอนามัย การช่วยเหลือผู้ประสบภัยและเด็กกำพร้า

การปรับคาทอลิกให้เป็นศาสนาพื้นเมืองนั้น ได้พยายามปรับบุคลาการคาทอลิกให้เป็นคนไทยที่สำคัญ ก็คือ พระสังฆราชประจำสังฆมณฑลและคุณพ่อ หลังจากการสังคายนาวาติกันครั้งที่ 2 แล้ว พบว่าชุมชนวัดโรมันคาทอลิกจันทบุรี ก็มีการพยายามปรับเปลี่ยนให้ผสมผสานกลมกลืนกับคนไทยในท้องถิ่น เช่น การปรับมาใช้ภาษาพื้นเมือง ในปัจจุบันเราพบว่า ชุมชนวัดโรมันคาทอลิกได้พัฒนามาเป็นอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธินิรมล มีสัตบุรุษประมาณ 8,376 คน ผลิตพระสงฆ์ได้ 56 องค์ ไม่รวมนักบวชชายหญิงอีกเป็นจำนวนมาก การบริหารวัดแบ่งออกเป็น 8 เขต โดยมีสภาอภิบาลวัดเป็นองค์กรหลักที่ประกอบด้วย พระสงฆ์ ผู้แทนนักบวชชายหญิง ผู้แทนสัตบุรุษ

การปรับตัวเข้าสู่วัฒนธรรมท้องถิ่น จากที่เมื่อก่อนไม่มีการปฏิสัมพันธ์กับคนต่างศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับวัฒนธรรม แต่หลังการสังคายนาครั้งที่ 2 มีผลทำให้วัดโรมันคาทอลิกจันทบุรีเปิดกว้างขึ้นกับสังคมภายนอก มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันทางศาสนา มีการแสดงมุทิตาจิตต่อกันในโอกาสต่างๆ ในการแต่งงานได้เปิดโอกาสให้แต่ละฝ่ายเลือกนับถือศาสนาของตัวเองได้ ซึ่งคำสอนของการสังคายนาวาติกัน ครั้งที่ 2 มีฐานความคิดที่สำคัญอยู่ที่การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น และการเสวนา โดยการเสวนาจะเป็นเครื่องมือที่นำไปสู่การปรับตัวของคาทอลิกในวัฒนธรรมต่างๆ เรียนรู้คุณค่าและความจริงของวัฒนธรรม หรือศาสนาอื่นๆ ที่สัมพันธ์ด้วย ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีการจัดตั้งสำนักเลขาธิการว่าด้วยความสัมพันธ์กับต่างศาสนา เพื่อส่งเสริมการศึกษาศาสนาต่างๆ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจอันดีต่อกัน พระศาสนจักรจึงได้ร่วมมือกับพุทธศาสนาในการปลูกจิตสำนึก สร้างความร่วมมือในกิจกรรมทางสังคม ดึงคุณค่าและหลักการที่ดีของพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตของคริสตชน เพื่อให้สอดคล้องในบริบทของวัฒนธรรม

3. การมีเครือข่ายชุมชนในเขตวัดจันทบุรี และ โยงโยไปสู่วัดคาทอลิกในบริเวณจังหวัดตราด และจังหวัดระยอง ด้วยเครือข่ายทุนทางสังคมเช่นนี้จะช่วยเสริมงานอภิบาลให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น ตามจริงในฐานะที่คาทอลิกไทยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์คนส่วนน้อยของประเทศนั้น ได้มีการใช้เครือข่ายทางสังคมภายในชุมชนคาทอลิกมาเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 500 ปี แต่การใช้เครือข่ายทางสังคมเพื่อใช้ใน งานอภิบาล ปัจจุบันอาจต้องมีการขยายให้สอดคล้องกับสถานการณ์มากขึ้น คือ ในรูปแบบเครือข่ายทางสังคม การสร้างเครือข่ายทางสังคมในปัจจุบันจะต้องมีรูปแบบที่นอกเหนือเครือข่ายภายในคาทอลิก เช่น การสร้างเครือข่ายระหว่างศาสนา โดยอาศัยงานศาสนสัมพันธ์โดยการทำเสวนาด้วยชีวิต ซึ่งหมายความว่าต้องมิจิจกรรมที่มุ่งในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาชีวิตคนร่วมกัน หรือการสร้างเครือข่ายทางสังคมด้านงานสงเคราะห์และพัฒนา โดยการร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานของรัฐ จัดกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมที่ขยายตัวมากขึ้นในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งแต่เดิมนั้นเครือข่ายทางสังคมของวัดจันทบุรีมักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนกิจ แต่ในปัจจุบัน จำเป็นต้องคำนึงถึงเนื้อหาที่กว้างขวางมากกว่าเรื่องศาสนกิจมากขึ้น

เครือข่ายชุมชนอาจมองในภาพของการเป็นเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนได้ด้วยเช่นเดียวกัน เนื่องจากชุมชนวัดคาทอลิกนั้น มีชีวิตทางเศรษฐกิจแบบชุมชนมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นการทำประมง และผลิตสินค้ารายย่อย การท่องเที่ยวจันทบุรี หรือการเที่ยวระโนนพลอย ซึ่งเศรษฐกิจชุมชนเหล่านี้ สามารถเชื่อมร้อยไปสู่ชุมชนต่างๆ อีกทั้งเศรษฐกิจชุมชนเหล่านี้ยังได้เป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนคาทอลิก และชุมชนต่างความเชื่อภายนอก ให้มีการปฏิสัมพันธ์กันมากขึ้นกว่าแต่ก่อน เป็นอย่างมาก จนกระทั่ง ได้พัฒนากลายเป็นเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี มาจนถึงปัจจุบัน

อภิปรายผล

ในการวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยจะอภิปรายเปรียบเทียบระหว่าง ข้อค้นที่ได้จากการศึกษาและองค์ความรู้เดิมจากเนื้อหาบทที่ 2 ดังนี้

จากผลการศึกษาพบว่า ระบบการบริหารจัดการชมรมของอาสนวิหารพระนางมารีอา ปกฤษณิธิรมล ในฐานะที่เป็นองค์กรประชาสังคม สามารถก่อรูปและดำรงอยู่ได้มาจนถึงปัจจุบัน เป็นผลมาจากปัจจัยและเงื่อนไขที่สำคัญ คือ อุดมการณ์ทางศาสนา เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น และนโยบายของพระศาสนจักรจากบนลงล่าง ผลการศึกษาดังกล่าวยังไม่มิจานวิจัยเกี่ยวกับองค์กรประชาสังคมทางศาสนาในประเทศไทยเป็นชิ้นเป็นอันจากการสำรวจของผู้วิจัย ดังนั้นในการวิจัย ภาคนิพนธ์นี้จึงถือว่าการวิจัยเบื้องต้น (Exploratory Research) สำหรับองค์กรประชาสังคม ทางศาสนา ดังนั้นในการอภิปรายผลผู้วิจัยเห็นว่า องค์ความรู้ทางทฤษฎีที่มีอยู่ในวงวิชาการสามารถ

นำมาใช้อธิบายกรณีองค์กรประชาสังคมของอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธินิรมลจันทบุรี ได้อย่างเหมาะสม ก็คือทฤษฎีองค์กรประชาสังคมแบบชุมชนนิยม

องค์กรประชาสังคมแบบชุมชนนิยมมีที่มาจากประสบการณ์การทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชน ภายใต้ฐานคิดของแนววัฒนธรรมชุมชน ซึ่งพัฒนาและเติบโตมาพร้อมๆ กับองค์กรพัฒนาเอกชน ในช่วงต้นทศวรรษที่ 2520 การนิยามองค์กรประชาสังคมเช่นนี้ จึงหมายรวมถึงประชาสังคมแบบเบญจภาคี ที่มองว่า กิจกรรมประชาสังคมก็คือ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐหรือราชการ ภาครัฐกิจ ภาคการเมือง สื่อมวลชน และประชาชน ดังนั้นจึงไม่ได้หมายความว่าถึงชุมชนท้องถิ่น แต่เพียงอย่างเดียว แต่หมายความรวมถึงการเป็นชุมชนทางศาสนา ชุมชนวัด ชุมชนสังฆมณฑล ชุมชนของพระศาสนจักร หรือการเป็นชุมชนในระดับโลก

การขับเคลื่อนขององค์กรประชาสังคมแบบชุมชนนิยมนี้ จึงอยู่ที่การสร้างความสัมพันธ์ร่วมกับรัฐและภาคส่วนต่างๆ ในการดำเนินกิจกรรมสาธารณะ เวทีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ รวมทั้งการผลักดันวาระผ่านการทำงานร่วมกับภาครัฐ ผ่านการจัดทำแผนชุมชน การเข้าไปใช้ทรัพยากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผ่านความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสียในเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าเป็นความรู้ใหม่ในการศึกษาองค์กรประชาสังคมของไทย เนื่องจากชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยทั้ง 3 ปัจจัย นั้นมีความสำคัญต่อการจัดตั้งองค์กรประชาสังคมทางศาสนาของอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธินิรมล การดำรงอยู่ขององค์กรตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ภายใต้อุดมการณ์ทางศาสนาที่มั่นคง การนำนโยบายของพระศาสนจักรมาปรับใช้กับองค์กรให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งทางด้านสถานะแวดล้อมทางสังคม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ ประชาชน และสามารถเชื่อมร้อยเครือข่ายองค์กรคาทอลิกทั้งภายในชุมชน บริเวณจังหวัดจันทบุรี และบริเวณจังหวัดใกล้เคียง ให้สามารถดำเนินงานอภิบาลขององค์กร ให้มีความเข้มแข็งและพัฒนา มาได้อย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะในเชิงนโยบายที่สำคัญดังนี้

1. อุดมการณ์ทางศาสนามีผลต่อการบริหารจัดการชมรมของอาสนวิหารพระนางมารีอาปฏิสนธินิรมล ในการวางแผนการดำเนินงาน การทำกิจกรรม การสรุปและการประเมินผลงาน ให้สอดคล้องกับความเชื่อ และจิตตารมณ์ของพระศาสนจักรคาทอลิก เป็นเหตุให้ต้องมีการฟื้นฟูจิตตารมณ์พื้นฐานของกลุ่มกิจการคาทอลิก เพื่อให้บังเกิดผลขึ้นต่อคริสตชนที่เข้าร่วมบางส่วน

จนคริสตชนดังกล่าวสามารถกลายมาเป็นแกนนำที่ขับเคลื่อนองค์กร และเพื่อยกระดับการฟื้นฟูให้มีพลังมากขึ้น จึงควรให้ความสำคัญอย่างจริงจังต่อการฟื้นฟูจิตตารมณ์ดั้งเดิมที่กลับไปสู่ความเชื่อที่มีชีวิต หมายความว่า การทำให้กิจการคาทอลิกในปัจจุบันมีการขับเคลื่อนที่มีผลต่อชีวิตประจำวันของคริสตชนนั้น จำเป็นต้องกลับไปทบทวนความเชื่อของผู้ก่อตั้งกิจการคาทอลิก ซึ่งผลการฟื้นฟูจะก่อให้เกิดการปรับปรุงกิจการคาทอลิกให้มีชีวิตชีวมมากขึ้น

2. การปรับนโยบายของพระศาสนจักร ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ โดยการนำแนวคิดจากสมณสาส์นของพระสันตะปาปาเบเนดิกต์ที่ 16 เรื่อง *Caritas in Veritate* มาประยุกต์ใช้ในบริบทของสังคมไทย แนวคิดหลักของสมณสาส์นดังกล่าวก็คือ การชี้ถึงความสำคัญของมิติทางจริยธรรม หรือศีลธรรมในกระบวนการทางเศรษฐกิจ ซึ่งอาจรวมถึงกระบวนการโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบันหมายความว่า ปัจจัยทางจริยธรรมหรือศาสนาถือว่าเป็นปัจจัยที่เป็นอิสระ หรือเป็นปัจจัยกำหนดกระบวนการเศรษฐกิจ ซึ่งแนวคิดนี้แตกต่างจากแนวคิดของระบบทุนนิยมและสังคมนิยม ที่ลดปัจจัยทางจริยธรรมไปเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยอื่น เช่น อุดม สมบัติ ในฐานะผู้นำของแนวคิดระบบทุนนิยม ถือว่าเศรษฐกิจหรือตลาดนั้นไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องจริยธรรม ในขณะที่ลัทธิมาร์กก็ลดทอนปัจจัยทางจริยธรรมเป็นเพียงปรัชญาประวัติศาสตร์ เป็นต้น สาส์นของพระสันตะปาปาเบเนดิกต์ที่ 16 ก็คือให้มีการเชื่อมโยงระหว่างจริยธรรมกับเศรษฐกิจหรือกระแสโลกาภิวัตน์

ในกรณีของชุมชนวัดคาทอลิกจันทบุรีนั้นการนำแนวคิดของพระสันตะปาปาเบเนดิกต์ที่ 16 มาประยุกต์ใช้ก็คือ ทางวัดคาทอลิกต้องเพิ่มกลไกขององค์กรประชาสังคมทางเศรษฐกิจเพื่อตอบสนองชีวิตคริสตชนที่เปลี่ยนแปลงไป ตัวอย่างเช่น การจัดกิจการทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงในเมือง โดยอาศัยศูนย์สังคมพัฒนา การสร้างพื้นที่ทางไซเบอร์แก่เยาวชน การจัดตั้งชมรมเกี่ยวกับวัฒนธรรม

3. เครือข่ายชุมชนในรูปแบบเดิม นอกจากมาจากวัดแล้ว อาจต้องมีการเรียกร้องกันใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์มากขึ้น คือ ทั้งในทางเศรษฐกิจในสถานการณ์ปัจจุบัน ในรูปแบบเครือข่ายทางสังคม การสร้างเครือข่ายทางสังคมในปัจจุบันจะต้องมีรูปแบบที่นอกเหนือเครือข่ายภายในคาทอลิก เช่น การสร้างเครือข่ายระหว่างศาสนา โดยอาศัยงานศาสนสัมพันธ์โดยการทำเสวนาด้วยชีวิต ซึ่งหมายความว่า จะต้องมิจิจกรรมที่มุ่งในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาชีวิตคนร่วมกัน หรือการสร้างเครือข่ายทางสังคมดำเนินงานสงเคราะห์และพัฒนา โดยการร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานของรัฐ จัดกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมที่ขยายตัวมากขึ้น ในจังหวัดจันทบุรี

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการองค์กรประชาสังคมท้องถิ่น : กรณีศึกษาการบริหารจัดการชมรมของอาสนวิหารพระนางมารีอาปฤสสนิรมล เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินวิจัยหลังจากนี้ คือ

1. จากที่ได้ทำการศึกษาการบริหารจัดการชมรมของอาสนวิหารพระนางมารีอาปฤสสนิรมล จังหวัดจันทบุรีแล้ว ควรที่จะดำเนินการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบระหว่างภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคอีสาน และภาคใต้ ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
2. จากที่ได้ทำการศึกษาเชิงคุณภาพแล้ว ควรทำการศึกษาเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาให้เห็นภาพใหญ่ทั่วประเทศว่าเป็นอย่างไรบ้าง
3. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบระบบการบริหารจัดการชมรมของชุมชนคาทอลิกต่างๆ ในประเทศอาเซียน เช่น ไทย ลาว กัมพูชา พม่า เป็นต้น ว่ามีการบริหารจัดการอย่างไร มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร